

Mtr. 22127.

Antonina Millere, dz. Barmāne.

Studiju darbs.

R. Blaumaņa lirika

Studiju darbs

stud. phil. Antonina Millere

Mh. 22127.

Satura rādītājs

Daži vārdi par Blaumani kā liriski vispār.

	lpp
A. <u>Blaumana lirika no satura viedokļa.</u>	4
I. <u>Blaumana oriģināllirika.</u>	4
1) Kopējnā satura lirika un tās vēsturiskais pamats.	4
a) Īri individuālā jūtņu dreja un tās galvenie motīvi:	5
α) mīlestība,	5
β) skumjas, ilgas,	7
γ) vientulība, draudzība.	9-10
b) Īrā dabas lirika	14
c) Apceres lirika	15
d) Sabiedriska lirika	2
2) Humoristiskā un satiriskā lirika un tās vēsturiskais pamats	18
a) Parādības reālajā dzīvē:	18
b) Literārie virzieni:	20
α) Jaunā strāva,	20
β) sentimentālisms,	22
γ) dekadence.	23
c) Latviešu sadzīve	23
d) Atsevišķas personas.	26
e) Citi humoristiski dzejotāji	27
II <u>Tulkojumi un lokalizējumi.</u>	28
B. <u>Blaumana lirika no formas viedokļa.</u>	31
1) Stils	31

2) Valoda	33
3) Tropas	35
4) Figūras	38
5) Panta formas un atskanas	39
Blauņana vieta mūsu literātūrā.	44
Islidotie materiāli	48.

Daži vārdi par Blaumani kā liriski vispār.

Lirikā Blaumanis mazāk ievērojams nekā dramā un novele. Un citādi tas arī nevar būt, jo Blaumanis ir reālisma pārstāvis, bet liriska, būdama jūtu dra-
ja, nav reālā virsiena pārstāvju stiprā pusē.
Epikā un dramā māksla parādās objektīvā tēr-
pā, bet lirikā nevar neparādīties subjektīvais mo-
ments. Lirika ir rakstnieka personības un at-
licīgā laikmeta spoguļs.

A. Blaumana lirika no satura viedokļa
Blaumani ir oriģināllirika, tulkojumi un brīvi
atdzejojumi pēc sava parauga. Kopotais raksts 1932g.
ievēloti 100 Blaumana oriģināldzejoli (napietnā saturs),
55 tulkojumi un 6 brīvi atdzejoti dzejoli. Bez tam at-
sevišķā sējumā sakopoti Blaumana humoristiskie dze-
joli: oriģinālie un 15 tulkojumi un lokalizējumi.

I. Blaumana oriģināllirika.

1. Napietnā saturs lirika un tās vēsturiskais pamats.

Galvenais lirikas temats ir jūtas, personīgie pār-
dzīvojumi. Dr. phil. P. Zātīte par lirisko dzeju savā
āpcerējumā „R. Blaumanis” (izd. Rīgā 1923.g.) 127lp.
saka: „Viņa viegli kā kalna strautiņš plūst iz
dzejnieka sirds dziļumiem, izskalodama liriskas dze-
jas pērles. Liriskās pērles ir it kā dvēseles sāpju
un prieka stīgu akordi.” Un tālāk, 129. lp.: „Liriskā

dzeja ir sirdspūce, dīgusi un plaukusi, slacināta sirds sāpju un prieka asarām."

a) līri individuālā jūtu dzeja.

a) Mīlestība.

Pie Blaunmana liriskās dzejas pērtēm pieder tie nevisai daudzie dzejotī, kurām pamatā drīži personīgi pārdzīvojumi, piem., mīlestība. Dzejotī „Kā zagļus” dzejnieks skaisti tēlo mīlestības pamošanas momentu, ko parasti cilvēks nemaz nepamanā.

Mīlestības pamošanas salīdzināta ar pavasara atnākšanu. Tas ir atnācis „kā zagļus, tik lēnām, tik kluslīnām”, tāpat mīlestībā „pret tevi iedegies sirds un xvēlo un ļoti, ļoti.”

Šis pats motīvs dzejotī ar virsrakstu „Mīlestība”. Jā nevēro ne lūgšanas, ne pavēles, ne ļauj nevienam izzināt nāksanas ceļu ne slundas, un dzejnieks tai saka:

„Kā žubīte notaišas zarā -

Tu nāc - un esi klāt!”

Ļabi padevies idilliskais, bet reizē drusku rezignētais dzejotītis „Pērn un šogad”. Uz laipas, kas pāri upītei, stāvēja meitene, rozā turēja ziedus, un dzejniekam, kas tur netīsi gāja, drebēja sirds.

Gadu vēlāk viņi tīsi dodas turp, bet -

„Laipina turīsa/

Smaržo tik atanga.

Čalo tix ūdens,
Dreb mana sirds."

Blaumanis izjutis mīlestības jūtas pret vairākām sievietēm, piem., pret M. Svili, vēlāk Perģerota kundzi, Andrejanova kundzi, Brigaderi, A. Barieli. Pēc T. Zeiferta domām, Blaumanis tragiskāko mīlestību pārdzīvojis sakarā ar Svili, koksnesim arī vēlāk, kad minētā sieviete bija jau pūcējusies un vairāku bērnu māte. Savas literatūras vēstures III sējuma 137. lpp. Zeiferts saka: "Kas Blaumana džešete notiek, to visā pilnībā tikai viņš vien zina. Tā tikai daļa, kas izpaūžas tā laika dzejolās. Še mums ir atslēga pašiem raksturīgākiem vīliekiem Blaumana dzīvē un dzejā."

Dzejnieka jūtas paliekušas nepiepildītas, personīgā dzīvē neizdzīvota, tāpēc dzejotī "Pū pagrabā loga" viņš saka:

"Mūriņa mana mute neapsūds,
Tix io, tix to vien manas lūpas lūds:
Lai tas, kas lūdeni mums ošiem lēn,
Tā sāpju upuri tās morkas ņem,
Kas svelmējūšas manū džešeli
Ar dzīves nedegušu uguni."

Nar tix svarīgi, kurai no tām sievietēm, ko Blau-
manis mīlejis, bijusi lielākā nosīme viņa dzīvē,

bet galvenais - viņa dzīves „nedegušā uguns”. Tā patīdēja viņam radīt labākos liriskos dzejolus, un iespējamība, izteikt savas jūtas dzejā, glāba viņu no izmisuma, kaut gan dzejnieks visu dzevi staigājis „kā pa rudeni”, kā viņš to sava Svi-
lei veltītajā dzejolī „Vēl tu nezini”.

Pavisam Blaumanim bija kādi 6 īsti mīlestības dzejoli. Snaistākie no tiem, bez augšā minētā, „Kā rag-
šus”, „Mīlestība”, „Dvēseļu valoda”, „Nāc!”.

3) Sūnījas, ilgās.

Nepiepildītā mīlestība radīja Blaumanī ilgās, kas sināmā mērā ir romantisma elements. Šis motīvs izpaužas Blaumana dzejolī „Mana lūgšana”. Radītāja troņa priekšā dzejnieks izsaka pateicību „par vienu dāvanu - ilgošanos”, jo bez tās cilvēks nepaefektīvs augstāk par tārpu. Viņš lūdz:

„Nedod man miera,
Nedz gurdēnas laimes,
Nedz vidējas indienas dzīves!”

Blaumanis kā persona bija jūtu cilvēks. Savu darbu varoņiem viņš dzīvojis līdzī, kā to liecina viņa laika biedri, piem., Dr. phil. P. Zātule, kas saka kādā vietā, ka Blaumanis, ko bēdīgu rakstot, esot raudājis, priecīgu rakstot - smējis, un bijis pacīlātā gara stāvoklī.

Ur katru mākslinieku, lielākā vai mazākā mērā, var attiecināt Fr. Bārdas vārdus: „... man drīkāk un smalkāk viss svēts”, arī uz Blaumani. Neveiksmes, slimību, nāves tuvošanos, nepiepildīto mīlestību un viltanos draugos Blaumans kā mākslinieks būs pārdzīvojis ļoti drīzi, un tāpēc arī viņa drejoli, kur izpaužas individuālie pārdzīvojumi, ir izjusti, skaisti un būs baudāmi vienmēr.

Ilgas pāriet skumjās un bieži vien arī drītas sāpēs, kas viss atspoguļojas vairākos Blaumana drejolos. Drīzi pesimisms, pat drīves apvīnumus ir skau drejoli ar virsrakstu „Apvīnumā”. Varam nojaukt, ka tas rakstīts slimības brīdī, kad rakstnieks jūt, ka ārā, aiz viņa istabas sienām kūšā drīve, darbs. Pats sev tad drejnieks saka:

„Ko čirkstošai spalvai tā ļaujī tu skriet?
Giecc punktu! Smiltis virsū un grāmatu ciet!”

Šis pats motīvs arī vienā no labākajiem Blaumana drejoliem „Pie pagraba loga”. Drejnieks saka:

„Es zinu, tagad rozes ziedos līkst,
Mans kociņš tie bez saules bāl un vīkst...”

Bet drejnieka sirds neviena neapokavā, kas „sapņodams zem ziedu segas smaiz”. Viņš saka:

"Lai svētīts tas, lai divkārt svētīts tas,
Kam mūžā šāda laime atgadās!
Lai tirdz pat dibenam top izdzeris sauss
No katra viena pilnais dzīves kauss."

Slimības sagraustais drejnieks jūt tuvojamies drī-
ves vakaram. Viņš vērs nēcer, ka sapņi varētu
piepildīties, tāpēc saka:

"Tik sevī paša man šai laikā zēl,
Ka lietus manim rorū nenovēl,
Ka man pie loga vien būs lūnāties,
Ka zafā drīve garām iet un ies."

Tāpat drīma, mēdīga nosaukuma drejoli "Zelta
jaurība".

"Kapā tagad tevī guldu,
Mana zelta jaurība."

Viņš ļauj skanēt zvaniem, birt rosēm, klusi du-
sēt beigtajam sapņim un pati līnas vērstā.
Sevišķi drīfas skumijas pāris pēdējais pants:

"Modsīstīšas manas zvaigznes,
Smiltim aizpūsts celš, ko gāju:"

g) Vientulība.

Skumijas pāriet vientulības sajūtā, kas atspoguļojas
pāris drejoles. Blānmaņa vientulību raksturo, piem.,
drejoli "Sala" un "Mani sargengeli". Pirmajā

ivardam dabas gļerņina. Savu karsto sirdi drejnieks satīdina ar vientuļi uzgumi, kas „vientuļības nakti kvēlo un dziesd”, un tai stāv klāt „garadovojs - tīrgūns”. Otrā, Būmanim veltītā drejotē, drejnieks atbrīstas, ka viņam arī vaigi svīkusi pēc karstas bandas, viņu arī vīdinājis grēks, bet viņi saka:

„Es tomēr nekļūvu
Nēspēsts un ļauns,
Jo mani sargāja
Nabadrība un kauns.”

Te mūnā, no vienas puses, katvietim raksturīgā nautība, no otras - bērība ieaudzinātā reliģiozitātē.

~~Sx. s. rād!~~ 5) Draudrība.

Vientuļība radīja ilgus pēc draugiem, un draudrība ir svarīgs motīvs Blaumana liriskā.

Blaumanis nav ne politisks, ne sociāls cīnītājs; viņš mīl cilvēkus viņu individuālajā, ne sabiedriskajā sistēmē. Viņš neatlaidīgi meklējis draugus, pieķēries tiem, dzīvojis tīdri viņu priekas un bēdas. No Blaumana draugiem jāmin Baltijas vācu tautības drejnieks V. von Andrejansovs, A. Niedra, K. Skalbe, Būmanis. Draudrība ar sievietēm, kā tas dzīvē parasts, izvērtusies mīlestībā. Kā mīla nemanot iezogas sirdi,

tīpat nemanot tā daireis arī aisiel. Tapat
nemanot isbeidzas un issūd arī draudzība.
Savu ierjūtu, liekoties ar draugu, kas garīgi jau
klusis sveis, Blaunmanis tēlojis drejoli „Ahtredrešānā”

„Bet kaut Tu vaigu pie vaige ar skāvi,
Teksā viss paliek man stindsis un salts
Kur un lai mana dvēsele sildās,
Ja tā savas vairs neahod.”

Īpaši mērens drūmajā klusumā un vientulībā,
kad Blaunmanim liekas, „it kā visur atraditos”,
vina sirds aļest draudzības. Drejoli „Septembris”
vins saka:

„Sirds šimī lielā vientulībā rauga,
Kur oha sirds, kas karsti preim justu,
Un lai tai skumjās spēri neizustu,
Tā ciešāk pieķeras pie sava drauga.”

Blaunmanis vēlējis savā dzīvē kļūt arvien la-
bāks, pilnīgāks un to pašu vēlējis un gai-
dījis arī no saviem draugiem. To liecina viņa
vēstules, tapat arī drejoli, piem., „Klaimē”.
Nav viegli drejniekam teikt savam draugam, ko
agrāk idealizējis:

„Arī tavi baltie svārkī
Puterfaini, traiperfaini.”

Drangs pat nenosarkst par to, ka ir pakļūpis
cēla pulekļos, bet Blaunmanis, kam sabrucis ideāls,
saka:

„Bet es novērsdamies randu,
Ka tu tagad tādš kā eiti.”

Par Blaunmana pieķeršanos draugiem liecina
arī dzejolis „Bijušam sirdsdrangam”. Drejnīkam
sirds ietabās plok, ka draugs iet citu ceļu.

Drangam līdzī staignajā mit viņš negrib, draugu
vadīt viņa rokām pieturkst spēka, tāpēc atliek
vienīgi šķīšanās.

„Kāpi tu soli pa solim uz leju,
Nāvīgu mīglu daudri kur būen;
Asaras noslaucījis es eju
Kalnā, kur plāvēji kūtīšus sien.”

Atcerēdamies aizgājušo jaunību, rudusās sapņus
un „nodzisūsās zvaigznes” drejoti „Zelta jaunība”,
drejnīks atceras arī draugus:

„Nosrudusās biedru pedas,
Nosrudūši biedri.”

Atliek vienīgi baltais spīeksis, un drejnīks gen-
dams iet tālāk.

Bet Blaunmanis nepiecler pie tiem cilvēkiem, ko
skumijas vai izmisums parān un salauš pibūgi.

Piem, dziesoti „Nevar” jūtamas gan skumjas, bet
reizē arī it kā samierināšanās ar likteni, kad
dzejnieks saka:

„To tev, bedu dvesēt, būs zināt,
Nevar visu brūču izdriedināt,
Nevar apklusināt visu sāpju,
Nevar dzesēt visu karsto slāpju,” u.t.t.

Dzejnieks grib gaidīt patīdzību no augšas, bet
kā atbilde

„Pāsrīcien zīlai ēkai tumšā ēnā,
Atpakaļ, nāc vaida atbalsi lēnā:
Nevar - - - nevar - - - nevar - - -”

Parīstamākie no Blaumana draudzības dzejotiem
ir: „V. von Andejanovam”, „Bijušam sirdsdrangam”,
„Atkalredzēšanās” u.c.

Bez sākumā minētajiem personīgiem pārdevājū-
miem, Blaumana individuālajai, īpaši mīlestības
lirikai, ir arī savs vēsturisks pamats.

80-tajos gados, kad Blaumanis uzsāka savu
literāro darbību, bija no vienas puses tautisko
centrismu, no otras - sentimentālo centrismu laiks.

Ļai gan Blaumanis isti nevienam literā-
rajam virzienam nepiešķējas, tāču tas virziens,
kas attiecīgajā laikā valdēja literatūrā, arī
viņu pilnīgi neietekmēt nevarēja.

80-to gadu sentimentālā mīlestība Blaumani ietekmēja diezgan stiprā mērā. Ka viņš bija cilvēks ar salauztu sirdi, kas staigāja "kā pa rudeni", tas tomēr ir arī 80-to gadu sentimentālisma noplūde.

b) Tirā dabas lirika.

Āriniem parasts temats ir dabas motīvs. Arī Blaumanim mīlestības lirikā parasts šis motīvs, gan kā salīdzinājums cilvēka pārdomājumiem, gan arī kā fons, kur ieproject savas izjūtas. Piem., "Vasaras nakts" - skaista dabas glezna, bet pēdējā pantā drejnieks lūdz Miera vēsējam, lai tas rudenī "karstās ilgas un sāras un mokas."

Bet Blaumanim ir arī daži tādi drejoli, ko var pieskaitīt tirajai dabas lirikai, piem. "Ziema", "Nesapratne", "Sevišķi mīļš", arī kā drejas objekts, drejniekam ziedonis, kā to redzam drejot "Manas sirds mīlulis". Drejnieks saka:

"Un viņš man pamāj
Ar zvaigžņu acīm -
Man nodreb sirds,
Es smaidu,
Un liksmības asaras
Man savāpj acis.
Bet viņš! - nem važas

Un kaļ mani tajās
Bez šelastības."

Pundens drejniekā modina drūmas pārdamas,
kā to liecina viņa drejoli „Septembris”, „Pundens” u.c.

e) Apeeres lirika.

Nedaudrus no Blaumana drejoliem var pie-
skaitīt apeeres lirikai. Drejnieks grib uzminēt mū-
žības mirkli, viņa prāts grib aptvert, saprast
visas būtības drīzāko jēgu. Drejoti noslēpums viņi
saka:

„Driļāk, driļāk, driļāk raktis,
Noslēpumam tuvāk ragtis
Ak, kā prāts to karsti grib!”

Drejoti „Mūžība”, vērodams zvaigžņoto debesi,
meklēdamus atbildi uz jautājumu, kur šai
mirdzošajai bergatībai sākums, kur beigas,
drejnieks jūt, ka pret viņa pieri „piš savu dves-
mu ārprāts”.

Varenā kosma priekšā katrs cilvēks jūtas
lielākā vai mazākā mērā niecīgs, tāpat arī
Blaumanis, īpaši, ja ievēro, ka viņa zinātniskā
izglītība nebija nekāda plaša; īpaši kosmogra-
fijas zināšanas Blaumanim bijušas pavājas,
pat Kopernika pasaules sistēma likusies
neskaitāma.

Ķabākais no šīs grupas drejotiem „Mana ticība”
patiesībā drāmas „Dzīvais ūdens” fragments
(Skarbalta monologs). Pirmajā daļā šelots
transcendentās viduslaiku ticības sabrukums:

„Nāc katram reiza, kad zem prāta soļiem.
Tās zelta ķepes tūst un kopā brūk,
Tas debesis ar zemi savienoja...”

— — — — —
Un it kā saltums piš no tumsma”

Bet drejola turpinājumā vērojams, ka Blan-
manis nonācis pie jaunlaiku atzinuma, kas
sindsapsiņu uzskata kā jaunu dievību
vadītāju principu. Cilvēks savā pareībā
dieviem cēlis

„Ar zvaigžņu zvirgzdiem spožu mājonli”

Pamarām viņi nāc pie atziņas, ka šis mā-
jonlis tūss, bet

„... sirds dzīlumā,

Tu mūsu dievu varas krēsls stāv,
Tā priekšā viņi mūsu darbus tiesā,
Mūs taisni saistot, taisni pestījot.”

Šai grupai gribas piesaistīt drejoli „Ligo!”
kur drejnieks atrodās no savas jaunības ar
zināmu filozofisku niem, skatīdams savas

dzīves aizējošo ziedoni it kā no mūrības perspektīvas:

„Uz krasta margām atspiedies
Es pacēlu cepuri: ligo!
Ar Dievu, mana jaunība,
Ar Dievu, ar Dievīni, ligo!”

Arī drejoli „Negaidīts vakars” zināms apeceres moments. Te ir skumjas par ātri pagājušo dzīvi, bet arī latvieša darba tikums, tāpat zināms pašpārmeklums, ka mar ir padarīts:

„Nevajadzēja tic garas diendusas,”

un beigās:

„Vēl slundina laika lids tumsai - varbūt,
Varbūt vēl no varoņu sarciņģt un gūt.”

Apeceres liriskai jāpieskaita arī Blaumana aforismi. Tajos izteiktas dāras interesantas atziņas. Ja arī tās, varbūt, mums nešķietas nekas jauns, nedzirdēts, taču - „nihil novi sub sole”.

Doc. J. H. Jansons uzskata Blaumani kā īpatņu renesanses cilvēka tipa pārstāvi latviešu dzīvē (Skat. viņa rakstu „Renesanses motīvi Blaumana dzīvē un drejā” Izgl. Mēnešr. 1943. g. 4-5 nr-ā). Īpatnējākais un Blaumanim kā renesanses cilvēkam

tipiski rakais, tāpēc biežāk dzirdētais, seksuālais aforisms:

"Kas godīgi pa ceļu ies,
Tas maldot neapmaldīsies -
Bet kas gan tādām ziņām dos
Pār būnūmiem meža biezumos!"

Aforisma, kas iekļūta, dzīvi vērtējot, izteikta seksuāla aforisma:

"Jamība rīkoties sēdņas un darīt,
It kā jau gals nāktu rītu vai parīt.
Vēre vilcinās tūlīgu prātu -
It kā tie nāves vērīnātu."

Kādā citā aforisma teikts, ka no vāku mātes ne-
var paslēpties, durvis un logus aizdarot.

Ģidrigs aforismiem arī Blaumana īsais drejo-
tulis "Lielenis", kas šalo cilvēka, kaut arī liela
un varena, drīves niecīgumu:

"Vakar vēl slavens un dīzens, un eēls,
Šodien mēms, izbālejs mēibas tēls,
Pētū jau kaps saru upuri rīj,
Parīt: - "Kur, kad un kas viņi tādē bij?"

Sabiedr. lirika — ? ? sk. Saturs rād.!

2. Humoristiskā un satīriskā lirika un
tās vēsturiskais pamats.

a) Pret parādībām reālajā dzīvē.

Lirika, kā jau minēju, ir ne tikai drejnieka per-

somības, bet arī tā laismeta atspoguļotāja, kura
attiecīgais drejnieks drīvojis. Šai pēdējā norimē
raksturogārā Blaumanim viņa humoristiskā un
satiriskā lirika. Pirmkārt, humoristiskā pieceja
drīves parādībām raksturogā vispārī latvietim, kā
to liicina jau tautas tradīcijas. Humors ir li-
dsreklis līst pāri pesimismam, melancholijai, sa-
mierinātīs ar līstera sītienu, līdsreklis pār-
mācīb, līst pārdomāt marajam, nicīgajam,
ja tas grib īstīties līls. Ja nelaisnais pretīnieks
ir līls un varens, un eīts eīnas veīds tāpēc nav
iespējams, tad patīck vēl pēdējais līdsreklis -
satīra, kas marajam dod vīsmas marātīsku
gandarījumu.

Parejas laismeta svēstīgā psīche, slīmlība,
vīentulība, kas vīss radīja Blaumaņa drīsele
pesimismu, radīja tumsu, drīļu tragīsmu.
Komīsmis, humors, kas īspaudās Blaumaņa
jovū lūgās un arī vīna humorīstīskajā
drījā, šo pesimismu marīnāja un paglātīk
Blaumani no bojā ejas.

Pīem, kā pretlīdsreklis nelāimīgāi mīlertībai,
kā līekas, radīes satīrīskais drījolis "Jaunības
mīlertība." Drejniekam bījusīs "brīesnīgās rīe-
šanas" un "dīles moras", kad vīna līgavū
apstāvēnās "santānā Roberta rokas". Pēdējais
gan ar vīem aci skatīpīs un līgavas pīem.

Kad šim pārim jau piedrimusi astoņi bērni,
vīrs rāk stiprāk dzert un mirst. Drejniers gan
domā, ka nu viņam būtu pienākums bijušajai
tīgavai patīdēt viņas atraistes bēdās, bet -
„Āh, vīriņa neustiņģā sirds!” - drejniers no-
beidz dzejoli diezgan robusti, pampji:

„Es smejos, un galvā man tēp un tēp
Šis domas, it kā no soķa:
Āh, Zelmī, cik plata tev mugura,
Cik daudz tev tur lieta spēka!”

6) Literārie virzieni.

Blauņmaņa humoraistiskā un satiriskā dzeja
vērsās arī pret dažādām laimnetīgām pa-
rādībām, piem., pret sava laika literārajiem
virzieniem: neviens no tiem Blauņmanis īsti
nepieņēma, visus kritēja.

Jau pašā rakstnieka darbības sākumā Blau-
ņmanis parādās kā realists, vispirms drīvi
skatīdams un ielodams pēc Neikena parauga,
no reliģiski morāli viedoča. Bet 80- to gadu
sentimentālisms Blauņmanim patīdēja pār-
spēt šo Neikena morālo realismu un klūt par
psiholoģiskā jeb aistētiskā realisma pārstāvi.

a) Jauņa Strāva.

90- to gadu radās jauņa strāva, kas dzejā

aizstāvēja naturālismu. Blaunmanis šo virzienu nevarēja pieņemt, jau tāpēc vien ne, ka tas nesaskanēja ar viņa aistētisko izjūtu.

1895. g. Blaunmanim izceļas domstarpības ar Aspariju. Pēdējā, būdama sabiedriskā reālisma pārstāve, domā (kadā drejotī pārmet savai mūzai), ka mākslas uzdevums rādīt izzālūšiem, kā sadragāt savas vējas. Blaunmanis vēroja, pāzina un izprata cilvēka drīves un pasaules iekārtu. Viņš zināja, ka lauru vainums arvien ies zem smagās dašādo grūtību nastas, ka pasautē ir, bija un būs bagātie un nabāgie, būs sāpes un ciešanas, bet tantu var iepriecināt, tās nastu atvieglināt, sniebot tai pūces.

Tātad mākslas uzdevums rādīt un rādīt cilvēci^{ei} daļuma pasauli, celt viņu? angstāvis sfairās.

Drejot no šī viedokļa, Blaunmanis pret naturālismu vēijas savā humoristiskajā drejotī "Jaunais laimēts". Jaunā drejotīka (domāts naturāta virzienu pārstāvis) varonis ir pāklidis, serandains, riebīgs varanāvis. Māksla, kas par tēlošanas objektu izvēlas visu zenu, riebīgo, netīro, pēc Blaunmana domām, nevar audzināt cilvēci, nevar iņkot, šādālot jūtas, nevar cilvēku padarīt labāku un vest to pilnībai preti.

Pret to pašu naturalismu vērsti arī drējolis
„Līe vedrejisui.” Arī mīlestībai naturalisms
grībeja atņemt romantisko daifumu, apgaro-
tību, padarīt to iedienīšnu, prorasīnu.

Blaumannim, kam sentimentālisms bija radīis
interesi par cilvēka iekšējo dzīvi, šāda ustāve
līnās nepieņemama.

Sk. satīrēt.!? β) Pārspīlētāis laudisums.

Nesketoties uz Blaumana kritisko nostāju pret
Jauno strāvu, tā viņu tomēr dūseku ietekmēja.
No tās viņi mantoja kritisko attieksmi pret lau-
dīso centīnu pārspīlējumiem un ārisībām.
Pret šīm parādībām Blaumannis vēīšas drē-
jolos „Kāsen laudīssais kamelijs” un „Orīli vēī
Baltijā.” Pēdējais pēc satura sastāv no divām
dāktām: pirmajā norītirētīe, otrā - rīstīe orīli.

„Vārdi, vārdi, vārdi, vārdi,
Jauseu mīm mīdru vārdi,”
sava drējnieks par šī laisemeta ārisībām.

γ) Sentimentālisms.

Cits šī laisemeta literārais virīiens, sentimentā-
lisms, āisgāja galējības, īspandās slīmīgi
salīvanā, neīstā jūsmošānā. Arī pret šī virīie-
na galējībām Jaunā strāve Blaumannim
palīdēja nostāties kritiskās attīesmīs. Vīnī

Uzrakstīja vairākus, pret to vērstus, humoristiskus satiriskus dzejolus, piem., „Klaimē”, „Tautas zingē”, „Milda”, tāpat arī „Nedrūdejamākaite”, kur sentimentalisms nosaukts par liriskajām zobu sāpēm, pret kurām nav zāļu divu aptiekā.

o) Dekadence.

20. g.s. sākumā mūsu dzejā parādījās dekadences virziens. Blaumanim, kā īstam laisku cilvēkam, kultūras nepārsmalcinātam, tas līnās pārmoderus, organiski nepieņemams. Tāpēc viņš to uztver no komiskā viedokļa, uzraksta vairākus humoristiskus dzejolus, piem., „Aģārnās dekadenta jūtes un pūtas”, „Turies tu pie otra gala”, „Tallio-Ēgliāda”, „Mans domu ēdā” u.c.

Savā ziņā pret dekadenci vērsti arī dzejolis „Aikal elātu pēvasara”. Putni dzied,

„Ko lai citu dzejnieks dara? —

„Ko tas dzied, tas nav no svara”, jo

„ — — — — — Cīnulis gaitā,

Tas jau ar tīri: „Līdāra!”

e) Latviešu sadzīve.

Savas humora pētaģes Blaumanis vēis arī pret dašām citām nevēlamām laismeta

parādītām, piem., pret tūkumiem latviešu sadzīvē. Sīkētus visvairāk ņēmis no aviņu ziņām. Tā radušies šādi dzejoli, kā, piem., „Kamera dubļu vannas”, „Jaunpiebaldriņi”, „Drusteniņiem”, „Bunas muižas skolotājs” u.c.

Dzejoli „Timpula” par krogu apmeklētājiem un alkohola ciemtājiem dzejnieks ar ironiju saka tā:

„Tic taču mūsu pašu graši,
Ar sviestiem krāti dienu dieni,
Un dzerot apdzeram tos paši,
Un tikai paši ribstam vien!”

Dzejoli „Skats pa durvju šķērbi uz 1907. gadu” dzejnieks apskata latviešu kultūras drīvi. Ja mēnesis nesīkot avīzes un žurnālus pa divi, pa trīs,

„Pēc izglītības tauta es ar gliemeža soļiem,
Ar skubu turpētīm pie monopolīem”,
dzejnieks ironizē.

Tapat plaši apskatīti dažādi latviešu sadzīves jautājumi 29 pantos garajā humoristiskajā dzejolī „1908.”

„Vēca drīcma” – šīet vaiņak vai marāk
Neizena itesmē – itirvāta bērnu lutinā-
šanas problēma.

Dzejolis „Nav ko bēdāt” raustīgi sūta tā
laina mūšnieku kārtas vecpuišu morālo dzīvi
un izturēšanos pret latviešu tautības kalpotājiem.

„Blekšis iz kramenīcas” — atbilde Puriņu Klā-
vam, kas valodas kiplinatājiem, ieskaitot arī
Raimi un Aspasiņu, uzsaucis „Kasas nost!”
No aistētiskā viedokļa visumā diezgan zemu vē-
tejams, vismas atvērības vīrs.

Latviešu jauneklī, simpātīdāmi slavotiem,
sāka pēc krievu parauga velkāt garos krekus.

Pu to vectēvs ņemas zotot savu dēla dēlu
(dzejoti „Vectēvs zina”), kas atgriezies no ģimna-
zijas, jo latvieši, pēc tēvu tēvu paraduma, meklē
lejas daļu vienmēr stēpuši. Šī latviešu pi-
mērošanās svešas lantās modei, acimredsat,
Blauņmanim nav patīrusi, tāpēc viņš to noso-
dādamus izsmēj. „Tad labāk jau parīdam nost
un bešā,” viņš līk sacīt vectēvam, zīmējoties
uz garo kreklu.

Dzejoti „Danee macabre” pat vairs nav hu-
mora, vienīgi rezignācija un dzelīg sar-
kams, vērsti pret tautas brāļiem, kas riko-
juši jāntus svētkus pēc tam, kad soda ekspē-
dīcija izpildījusi nāves soda varāniem no
viņu vidus.

„Čūci, gubi, lāča bērns” — pārmet latviešiem
viņu maro interesi par sialām.

"Bez kā izglītots un turīgs latvietis nevar iestāties?" — šai drejotī Blaunmanis vērsas pret savas tautas nacionālās pašapziņas, solidaritātes trūkumu, jo daudzi latvieši neinteresējas par savu mākslu un laimamstiem, bet par svešiem, kas viņus savas raustas nonicina.

"Mūsu tautiskais kumelinis" — latviešu nevienmātība un neveiksmes domes vēlēšanās.

"Dziļsmā par patronātu" Blaunmanis ironizē par latviešu parizitāti, par to, ka draudres locēkli nepudalās mācītāja izvēlēšanā, bet to rādā barons bez viņu zīmas.

d) Atsevišķas personas!

Pret atsevišķām personām Blaunmanis vērsas vairākos drejolos, reizē atkārtojot arī laismeta rausturīgās ierīmes plašākā mērogā. Pie šīs grupas jāpārrēķina, piem., asais, pret mušņnieku varmācību vērstais drejolis "Dr. Kruppam laisnība!"

Bez tam Blaunmanis savas humoristiskajās drejolos šād tad skāris arī atsevišķas personas kā tēdes, gluži personīgu motīvu pamudināt, piem., atbildētājs savam

kritiķiem, kas viņam ar savu vērtēšanu
pārstātni nodarījuši, kā Asaram („Auto-
biogrāfijā”), Zālītim („Jannāraajā divsabiēdītā”) u.c.
Vispārī pret kritiķiem, kā arī pret to parā-
dību, ka latviešiem kritiķu vairāk ~~kā~~ ^{nelab} ~~drejnieku,~~
ka tie savos spriedumos ņem vērā poli-
tiskās tendences u.c. personīgus motīvus,
vērsti paristamais Blaumanis drejolis
„Pie kolentotiem”.

e) Citi humoristiski drejoli.

Ir vēl Blaumanim dāri šī žanra ievērtas
cienīgi drejoli, kas gūstā ierindojami kādā
grupā, kā, piem., „Lietus lust!” Lietus dēļ
visur notiek dažādas sīkas neveiksmītes, vi-
sas ustvertas no komiskā viedokļa. Vienīgā,
kas par ilgo lietus periodu priecājas, ir lietus
sargu un galāsu fabrikanti, jo viņiem tas
atnes peļņu.

Humors un asprātība drīkst drejoti
„Pastardiena”. Pēc kāda profesora paziņojuma,
Zemes lodei tuvākā laika draud sadusianās
ar kādu komētu. Blaumanis ar noskaitīti
pasaulis bāja cju, jo

„Pēc mūsu kalendāra
Svētā Krievija pelnas gūs
tikai trīspadsmit dienas netās!”

Dzejotā "Tiesa gan!" rādīta bagāta, uspūtīga
saimnieka sprišanas spēja. Saimnieka
Deiņa dēlam, tāpat kā iebuvītes dēlam, jā-
iet karadienēdā. Kad pēdējā ieminas par
savām un saimnieka bēdām, viņa dabū
drīdēt:

"Ko mū, mītā? Deicis viņai atbild,
"Ko mū tu par bēdām vari runāt:
Vai mū iebuvīšiem savu bērnu
Tā ližēl kā mums, ticam saimniešiem?"

Visumā novērtējot Blaumana humoristisko un
satirisko dzeju, jāsaka, ka mākslinieciskā ziņā
tā neapšņiedz nepietnās līnijas līmeņa, bet,
no satura viedokļa, autors pēdus zināmu
apbrīnu ar savu vispusību un aso sroku at-
tiecīgā laimēta latviešu drīvē, ar savu spē-
ju saskatīt tur gan sīko, smiektīgo, gan
arī tādas parādības, kas pelnījušas rūgtu no-
vēlu un sāpturnu.

II. Tulkojumi un lokalizējumi.

Blaumanis ir arī tulkojis dažādu ciltautu
dzejnieku darbus. Tulkošanā viņš mēģinājis
vainārkārt saecusties ar Raiņa. Piem., Jētes
dzejola "Dievīnais" (Das Göttliche) abur dzej-
nieku tulkojumi ievietoti 1900.g. kādā
"M. V. Mēniskraksta" burtnīcā. Dārcis būri aldrēpafis.

Gabi Blaunmanim izdevies Gētes skaistā
drejola „Minjona” atdzejojums. No Gētes dre-
jojumi Blaunmanis tulkojis vairākus, piem.,
„Cefīniena naxts dziesma”, „Lietuvēns” („Erl-
könig”), „Dievīkrais”, „Tāds ar tādu”.

Blaunmanis ir tulkojis arī sava drauga
Andrejanova drejolu. Tevēropamārkais no
tiem „Pasaulis tevīrē”. Dielais drejnieks
lūgšanas vārds, ko čukst bārnīcā, ērģeļiem
dūcot un zvaniem dūdot, tūkstāšu cilvēku
lūpas, nostāda pretstatā šo cilvēku iedienas
drīvei, viņu lieksmēni un drīņam. Beigās
autors lūdz, lai Visvarēnais ļauj drejniekam,
kas ierīgais vēl tie lūdsēitībai un mīlestībai,
nobeigt lūgšanu ar vārdiem: „Tev, tu dievīcā,
upurē nesōā Mīlestība, tev pieder valstība,
spēks un gods mīrīgi, āmen!”

Ģlā atē tā pāsā autora drejolis jāpīemim
„Sapnī un nomodā”, kas tēlo modernās
pasaulis steigu un trauksmi, kur cilvēkiem
nav vairs laika ieskatīties zvāigūn vīsmā,
ieklensīties lasstīgalas dzīsmā un pīecā-
tīs par zīdīem. Tomēr jānūba par to
vēl pīecājes, un drejniecis slavēs šo dabas
daifumu vīsmēr.

Jāpīemim arī Bīrbanna naxts, kas be-
dras ar vārdiem:

" Uz melnien spānien
Visa dzīvība aizstād
Izkusēdama
Uz nāves leju."

Izoldes Kurecs "Pirmā naste kapā" un
T. Štoma "Dzejolis" jāatzīmē kā labi pa-
devušies, nījusti.

Tad vēl tulkoši vairāku citu, mazāk pa-
rīstamu autoru dzejoli, parasti izvēlēti ar
drūmu, mistisku noskaņu, kas tā tad būtu
piestrastāmi balādem, piem., K. Špildera
"Tēvs", Tīšera "Par vēlu", "Vīnenberga" "Pēc
paša mēra", Ena "Svešais" u.c.

Par Blaumana idealismu, viņa cilvēku mī-
lestību liecina tas, ka viņa uzmanību sei-
stījuši un pārskatīti, piem., tādi dzejoli, kā
Šnōdera "Parīžu drūma", kur tēlots naba-
drīgo indiēšu līķenis, un Rodericha "Izra-
ēlājs", kur varoni pēc spēcīgu uzvarām
karā apveic un cildina tik daudz, bet
māte raud, teikdama:

"Manš dēls, tu norāvi tik daudz dēlu".

Arī "Pieminekli" Blaumans tulkojis latviešu
valodā pēc Puškins parauga, ko pēdējais
savusant ņēmis no Horācija.

B. Blaumana lirika no formas viedokļa.

Blaumanis pieskaitāms labākiem stila meistāriem mūsu literatūrā. Ne tikai viņa dramās un noveles, bet arī liriskajā dzejā stils rūpīgi izkopts. Lai to parāktu, bija rūpīgi jāchādā, un to Blaumanis arī darījis, kā to liecina viņa laika biedri. Piem., Dr. phil. P. Zālīte savā (monogr. par Blaumani 140 lp.): „Jāatzīst, ka Blaumanis patiešām strādāja gausi un pie daļa teikuma pat dienām ilgi. Bet ja viņš nebūtu tā strādājis, tad viņš arī nebūtu tāds stila meistars, kāds viņš patiešām ir”.

A. Deglavs, kas Blaumani neatzina, bieži esot teicis (lp. Zālīša monogr. 140 lp): „Tāds rakstnieks, kā Blaumanis, var būt viens, ja tā strādā, kā Blaumanis, un publicē teikumus dienām ilgi.” - Vair vienīgi ar cieņību un neatlaidību katrs spētu rīkot par tādu rakstnieku kā Blaumanis, to gan, vismaz mūsu gadu simteni, tikai ļoti retais spētu ticēt, bet par Blaumana rūpīgo pieeju savu darbu stilam šis Deglavs apgalvojums liecina tomēr, kaut arī tas nav domāts kā cildinājums Blaumanim.

1). Stils.

Runājot par teikumu konstrukciju, Blaumana

stils jānosauc par jauktu. Vīrs lielo gan īsus,
aprautus teikumus, piem., „Ozoli vēl Baltijā”,
gan arī garus, piem., dziedā „Mana tēva”.

Daži rakstnieces teirīgi autori, piem., Briļļa,
pēc iekšējām parīmēm šīno lirisku un eģisku
stilu. Blaumana dreja sastopami abu veidu
piemēri. **Kāda stāpote?**

Liriskā stilā ūturēti tādi dziedāji, kā: „Vis-
bulu zieda”, „Manas sirds mīlulis”, „Sapņu
zeme”, „Vasaras naxts” u. e.

Eģiskā stilā rakstēti, piem., dziedāji, Apvīkuma”.

„Sirds it kā ledainā ūdenī mīkst,
Tā salst, tā salst, bet neatīrēst.

— — — — —
Ko čīkstošai spalvai tā ļaupi tu skūst?
Liec pūktu! Smilti vīrsu - un grāmatu eist!”

Tāpat eģiskā stilā urrakstēti paristamais dziedājis
„Pie pagraba loka”, vienīgi pēdējās rīndas

„Kung, ja šai pienu laimā veidu es,
Gai pārenam vaidus jautās gavīles!”

lietina, ka dziedājis pārvarējis seri, savu
skumjo noskaņojumu, jeb vīsmas quibējis
pārvarēt.

Humoristiskā stilā urrakstēti Blaumana
daudzie humoristiskie dziedāji; bez tam ir savs

dala arī satirisko piemēru, kā "Dance macabre":

" — — — — —
Vai kājas pirms nevienam nestideja
Pie stancijas, kur ceļi gar oglēm iet?
Vai gāle sāta tu vēl nespuēja?
Vai nestēdrās nevienam acis eiet?
Kad egles redzēpt tu cauri kaltas
Un caumainos lodes tūsganbaltas?

— — — — —
Nu atkal mugurā reis balles svāri,
Tad svēri, bēdes, bailes, kapi, sāri!"

Stils gleznauns, pārsvarā redzes glezna. Te rak-
sturīgi piemēri: "Bērlina "Mīnoņu salu" urtū-
kojot, "Manas sirds mīlulis", "Pēnu un šogad",
"Parudisāis dēls" u.c.

2. Vācoda.

Blauzmaim nevar pārmest stila pareizības,
svaidības un noteiktības trūkumu, bet, zīmē-
joties uz stila tīrību, vismaz satirdinat to ar
mūsu dienu prasībām, daļus trūkumus var
atrest. Tā sastopam diezgan daudz svešvār-
du, piem., drēdē "Pardomas":

"Kāpēc tavi nedrūmā
Lantāju priecā aie?"

Tāpat citas drejoles, īpaši humoristiskajās, sestopami daudzi relatīvi vārdi, parasti ģermānismi, kā: piem., šūmāgs, pirstīgs, rīstīgs, šīte, bīte, onstīgs (jeb onletīgs), klepatas, jūbris, mirovajs, snājs (=gājs?) un daudzi citi.

Parešiem latviešu vārdiem dažreiz lietotas nepareizas galotnes, piem., drejola vīnaxstā „Atkal klāte pavasara“ (= pavasaris), jeb arī paristamajā drejotē „Mana ticība“ 1. rinda: „Vār katram reisa (= reize), kad zem prāta solīem...“

Drejotē „Ilgas“ — „Projām no šenas, projām no šenas (= šējenes).“

Atsevišķās vietās vērojama arī tautoloģija, piem., drejotē „Līdzība“:

„Kaut kur tālu tālos dienvidos“.

Ļoti retos gadījumos arī Bleumana drejā var uriet tā saucamo aselo fantāziju. Piem., „Sapni un nomodā“:

„Ar baigu pīrētu to (ziedu) tev matas sprāust“;

jeb arī drejotē „Apņemšanās“:

„Kā tumšu grēku launais bars.“

Paviršū

3). Tropas (un figūras)

No kopām arī Blaumana drejā visvainās sastopama metafora, piem., „Visbuķu riedā!”

„Rau, pavasara naigās rokas
Jau remes mātēi rotu arī!”

vai arī „Nesapratne”:

„Atbas nodegušās rokas
Sev pār galvu pārlicēsi,
Atspiedusies dižardā
Vasarina stāv un brūnas.”

Tāpat daudz metaforu drejolos „Kā ragius” (Pret tevi iedegusies sirds Un riedo un loti, loti!), „Apnikumā” („Steidzīga slota Air sienas draiv kulu”), „Manas sirds mīhulis”, „Šūpuļa drūsmas”.

Simerodochas veids perifrazē sastopams drejoti „Orzoli vēl Baltijā” un „Melaiņe” („Ko jūs čirstat, vecie vāgi?”).

Epitēnija sastopama drejoti „Dr. Kruppan taisnība”. Drejnieks savu sarūntunnu pret zināmo personu izsaka diezgan maigos vārdos.

Tad vēl no metaforas veidiem sastopams arī satīdzinājums, piem., drejoti „Mūlestība”:

"Tu neleic, kā angsti vīsi;
"Es nāšu šodien vai rīt."

Kā žubīte nolaižas garā
Tu nāc - un esi klāt!"

Tāpat drejotē "Nāc!"

"It kā ziedinī sausa laimā
Maigu lietu gaidot nīkst,
Tā pēc tevis, tā pēc tevis
Mana dvēsele kāri tvīkst."

Dažas drejotās arī parāda paralitismu, piem., "Pēn
un šogad", "Tāpat un tomēr eitādi" - paralitiski
divas atsevišķas glezņas.

Personifikācija sastopama drejotās: "Manas
sirds mīlulis", "Nesapratne", "Ziema", piem.;

"Autiem klāta baltu baltiem
Daba maigu miegu snauš";

"Pienenītes":

"Pienenītes, pienītes
Seā uz zālas paralmītes;
Jēt garām mīļa saule,
Dod visām labu rītū."

Daži rīmīgi epiteti gan sastopami Blaumana dzejā, taču Blaumana epiteti visumā nav nekādi raksturīgie, spilgtie, neparastie. Tā piemēru minēšu maro dzejolīti „Vakarā”:

„Grimst saules zelta laiva,
Un krēslas ēnas drimst,
Tik marais mākonītis
Vel kvēlo sārku - sārts.”

Ļidzīgs dzejolis „Vasaras nakts”:

„Mākonītis, kas sarkans vakaros dega
Nobātejis, un krēslas pelēkā sega
— Gravās gulējusi pie spokainām ēnām
Attīnas lenām.”

„Dzejoli „Mēs trīs” šķautiņš burbulis „saprācni”;
„riedonis vaicā, „rozīnīkslu kratīdams”, skati
„valgi” u. t. t.

4. Figūras.

Sastopamas arī figūras Blaumana dzejā.
Epicēkse, piem., paristamajā dzejolī „Kevai”,
tad dzejolī „Dvēseļu valoda”:

„... Kas mūžam, mūžam pastāvēs;

„Viendule”:

„Lai dienas vienotībā rit,

Es gaidu, es gaidu, es gaidu",

"Negaidīts vakars" u.c.

Atažora, piem., dzejotē "Pie pagriba loga":

"Es zinu, tagad visur rozes ried,

Es zinu, ciemos dailes meitas dzied."

Vēl raksturīgāks šai zinā dzejotāis "Nevār",
kur veselās dermit rindas iesākas ar vienu
un to pašu vārdu:

"To tev, bērnu dvēselīt, būs zināt,

Nevār visu būcēn izdrūdināt,

Nevār apklusināt visu sāpju,

Stevār dzerēt visu karsto slāpju" u.t.t.

Vairākos dzejotos sastopama epifāra, piem.,
"Renabus", "Allar", "Ziedonis klāt", "Pagalam",

piem., "Es atkal staigāju pie taviem sāniem,

Vienvienīgā, pie taviem sāniem,

Tā senos laikos,

Tā senos, senos laikos."

Hiperbola, piem., dzejotē "Pirkons":

"Pirkons dārd, tam atbalss rodas,

Turstoškartām viņa granjas".

Tāpinājums, piem., dzejotē "Pie pagriba loga":

"Lai svētīts tas, lai divkārt svētīts tas,
Kam mūžā šāda laime atgadās."

No teikumu figurāms sastopams vaicājums, jeb
vēstījums jautājuma teikumos, piem., "Mijkrēslī":

"Vai tu arā kas neēabēja?
Klan, vai nenodrebēja logs?
Lixārs, it kā kas gažam skrēja
Jeb vai tie vējā locījās žogs?"

Simbolus var sastratīt drejošos "Ligo", "Tirgo",
"Rudenis."

Dzejoli "V. van Andrejanovam" antitēze:

"Vēl saule augstu - un tu jau pie dusas!
Tix puscelsi vien vēl - un tu stāpies cēt!
Tix dandz vēl tev ko teikt - un lūpas klusas,
Tu tās uz mūšību jau slēdzis cēt!"

5. Panta forma un atskaņas.

Panta formas sīnā Blaunmanis liriskā nav snie-
dris nerā jaunā ne īpatnēja. Visparastākās ir
četrpēdu rindas un četru rindu partī, piem.:

"Kā zāģis, tie lēnām, tie klusitām,
Bez pulcējiem un bez vēhas
Tī parvāris atnācis:
Tied lārdas, zāfo jau vēhas."

Sastopamas arī divpēdu rindas, piem., drejoli
„Svice”, „Pērn un šogad”. Pēdējais 7 rindu pantos.

Sastopami arī drejoli ar dažāda garuma rim-
dām, piem., parīstamais drejolis „Penatus”

„Es sveicinu tevi,
Tu siltais spožums,
Tu baltā dienas gaisma,
Es sveicinu tevi, ar sauli, ar sauli!”

Tāpat drejoli „Ar Dievu!” rindas un panti
nevienāda, nevienlīnīga garuma. Parīstamajā
drejolī „Oda” lietots jauktais ritms, tāpat rin-
du garums dažāds:

„Un viens no viņiem,
Kas garā un khusunā
Savrup bij sēdējis,
Atstāja sedekli,
Pacēla balsi
Un izsauca skaņi
Visas tautas priecā,
Vai man!” u. t. t.

Daži parīstami drejoli, kā, piem., „Nevai”,
„Rudens”, „Böcklina „Mironu salu” uzlūkojot”,
uzrakstīti piecpēdu rindās, pirmais trochajs,
pēdējie divi jambos, piem.:

"Es redzu ainu: maza klīnu sala
Stāw pālas jūras vidū dūmū klusu."

Garākas nekā piecpēdas rindas Blaumanis nav
lietojis.

Daudzos drejotās Blaumanis lietojis arī atskanas,
parasti rimbalsiemu, retāk divbalsiemu, vai arī vie-
nas un ožas. Blaumanim raksturīgas pemišus
(ab ab) atskanas, kas pauž rāmu, novērtu domu
un jūtu plūdumu. Tādas ir, piem., drejoti "Ziemā":

"Aukiem slāta baltu baltiem
Daba meigu miegu suauž.
Ziemas saule storiem saltiem
Tumšēs sila priedes glauž."

Tāpat arī drejoti "Parudisais dēls":

"Dubļaina, pelēka, it kā zem lāsta
Zeme vēl vakar vakarā bij,
Šort sautite smiedamās stāsta:
Sniegmāte pūkainus vainagus vij."

Šī paša veida atskanas drejotās: "Ziedoni",
"Marās Martas driesma", "Lix diž" u.c.

Ir lietotas arī blakus (aab) atskanas, piem.,
drejoti "Nevar":

"To tev, bērni dvēselit, būs zināt,
Nevar visu būcū izdrīdināt,

Nevar apklusināt visu sāpju,
Nevar dzēsēt visu karsto slāpju" u.t.t.

Blakus atskaņas arī sestojošos drejošos: „Vasaras
naxts”, „Negaidīts vakars”, „Tings”.

Dažas drejošos sastopamas arī tā saucamās
apkrampējas atskaņas (abba), kā, piem., „Memento”:

„Ja debess kūš' un meži vahas liekti,
Ja tiesum mēle dīzardā dzēšas,
Ja sadragāts tas krīt un skambās šūfēšas -
Tad mēmās sāpēs stāvam sindi tiekti.”

Nedaudzās drejošos sastopamas arī vēl citas
atskaņu kombinācijas. Piem., drejoli „Allaž”,
tāpat drejoli „Vientule” saskaņ 1. rinda ar
2., 4. ar 5 un 3. ar 6. rindu (aaebbe), piem. („Allaž”):

„Allaž kaut kas svešs tur iekšā,
Allaž kaut kas svešs tur priekšā,
Ne jau visas sejas krīt.
Ar, vairs slepen neiest bada,
Kur tu esi, manai rāda,
Kur tu esi, dzēsēt?”

Īpaši literārās darbības sākumā, Blaumanis
atskaņas atrina par nepieciešamu liriskās drejas
sastāvdaļu un centās tās meklēt arī tur, kur
tas nemaz tik viegli neveicās. Tāpēc satīdbrīnājumi,

atskaņņ dēļ, dārzis iznākušī vairāk vai mazāk nedabiski. To redzam, piem., dzejoli „Aicinājums”, kur atskaņas kombinētas pie šemas a a e b b e:

„Nāc man līdz! Tad lūksmība ap tevi dīs,
Mana mīlestība tev pretim smies
Kā rožains, burvīgs aļs!
Jā, tev būs, tev vajaga manai klūt!
Mani gavilē viss un tik to vien jūt:
Es mīleju tevi bez gala!”

Ritma rīnā neveicis dzejolis „Apņemšanās”:

„To, ko pie tevis nokavēju,
Pie citiem to atdarēšu.”

Tāpat nevar par isti dzejiskām uzskatīt sekojošas, gan ar atskaņām rakstītas, rindas dzejoti „Manš rožu krūms”:

„Un sirds un sauc, un sirds un sauc:
Tu - atstāj savu akmēna māju
Un manā zaļā dārsā šmauc;”

Tādi vārdi, kā „šmauc”, liriskām dzejolīm vairāk atņem no viņa liriskuma nekā atskaņas dod; tas pats sakāms par mīlestības salīdzinājumu ar aļu, kaut arī rožainu un burvīgu dzejoli „Aicinājums”.

Blaumana vieta mūsu literatūrā.

Blaumanis bija realists, un kā tāds viņš nepārspējami tēlojis mūsu reālo dzīvi drāmās un novelēs. Ģīvinas galvenais temats ir jūtas, īpaši mīlestības jūtas un pārdzīvojumi, un arī daba.

Arī Blaumana labākie liriskie dzejotāji ir, kā redzējam, tieši tie, kurus izpaužas mīlestības jūtas.

Bet to nav daudz. Kāpēc? Blaumanis nebija īsts liriskis, sava rakstniecībā riedotā laika lielāko daļu viņš iztēloja, raksturodamus savas drāmas un noveles. Bez tam, varbūt, daudz un plaši runāt par mīlestības izjūtām, atklāt un izanalizēt savus visintimākos pārdzīvojumus Blaumanim nebūva tipiskā latvisā rakstība, tā pati, kas tautas dziesmām sacerētājiem nebūva mīlestības jūtas vārdā saukt.

Dzejotā "Piedod" Blaumanis saka:

"Tas, kas visdziļāk dvēselē man gaurās,
Ur ām, kannīgs, nekad neizlaušās,
Gai sirds vai kust, bet mute paliek mēma."

Šis dzejotājs ir pa daļai atbilde uz jautājumu, kāpēc Blaumanis labāk sniedz objektīvas dzīves ainās, nekā tēlo savus subjektīvos pārdzīvojumus.

Ur jautājumu, kāpēc Blaumana liriskā drēja

nav stādāma blāvus viņa drāmām un nove-
lēm, par atbildi eiteņu Dr phil. P. Zālītes
vārdus (skat. Zālītes monogr. par Blaumani
142 lp): „Ja vērā varam liriskās un drā-
matiskās drejas būtību, viņu īpatnību un
izšķirību, tad viegli noskaidrojam, cik grūti
lielam drāmatiskam drejniekam ir arī būt
lielam liriskam drejniekam, un otrādi...
Tikai retiem drejas ģenijiem, kā, piem., Ģe-
tem, tas bija iespējams, — Blaumanis
pie šiem ārkārtīgi retiem izņēmumiem ne-
piederēja.”

Netikai drāmās un novelēs, bet liriskajā
drejā arī, īpaši humoristiskajā, Blaumanis
mēģinājis sētot sava laimēta dzīvi, tās
raksturīgākās parādības, kā to liecina dau-
dric drejoļi, ko ierokrinājušas avīšu ziņas,
(piem., „Nav ko bēdēt!”, „Meņu vijējs”, „Kas
visu uztur?”, „Kemeru dubļu vannas” u.c.),
taču īsti Blaumanis parina un patīcas
mākslas tēlas spēja rādīt tikai lauku
dzīvi un cilvēkus. Lai pilnīgi izprastu
politiskās un sabiedriskās problēmas,
Blaumana zinātniskā iņģlītība bija par
šauru, un tomēr arī šī veida drejai savā
laikā bija liela nozīme. Dreja, kam par
tematu autors izvēlējis laimēta dzīves pa-

rādības un notikumus, savu laimi arī vai vēl pārdzīvo, mūžības vērtība tai nemēdz būt, tāpēc nevar prasīt arī no Blaumana šī veida drejas, lai tās vērtība, laimam ritot, nemainītos un nemazinātos.

Bez tam, ielasot Blaumana parastāmo drejoli „Oda” (vecākā redakcijā „Ode”), kļūst skaidrs, ka Blaumanis nevarēja būt lielāks, nekā viņš bija. Viņš saka: „Zinu, kas esmu! Manas drīes smar ir remdenas! Nervēlo jūtas! Esman man nelido ērģļa skrējieni! — — — Patīdri martim?, Patīdri, tauta! — Gaid pēn mani Varenu iespaidu sibīņus, lai izceļos launā ģz nāvīgi nistās vidējības!”

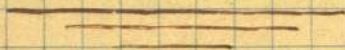
Un drejola otrā daļā drejnieks pats atbild:
„Jā, mana tauta, Es parīšu tei! Tavi eunti un tavi māņīši Marīni, marīni, sīcīni ir. Tautas mīlestība remdena, ienaidi tāpat. Tīnūmi apvarāti, nedr balti, nedr melni, netīnūmīmaras nerātības. Prātīnūci un pētīnūci vēl nedrīnūsi. Tautai nav nekā liela, dīšena ne tagadnē, ne pagātū, in tīnūci „nedīša vidējība”. Drejnieks nomet savu koni, bet tad atkal to paceļ un turpina skandināt, jo viņš mīl savu tautu.

Drejnieks izaug no savas tautas, sakņojas tajā, un tautas dzīve atspoguļojas drejniekā

kā dzīvā spoguļi. Blaumanis, kas pēc sava dzī-
ves un cilvēku saskatījuma, pēc mākslas uzde-
vuma izpratnes, visticamāk stāvēja ģeniālājam
angļu rakstniekam Šekspiram, nevarēja būt
tik liels kā pēdējais, jo viņam nebija tā, kas bija
Šekspiram, nebija plašās, vareņās imperijas ar
bagātību, slavu un spožumu, ar tēlu varonību,
lielām realitātem un tiepat lieliem neticu-
miem un nosieģumiem. Satīdriet ar savu
tautu, īpaši tajā laimētā, Blaumanis bija
liels mākslinieks, un kā tāds viņš dzīvos sa-
vā tautā tik ilgi, kamēr šī tauta pastāvēs.

Liri-
ka?

Grūtiotie materiāli:

1. Rūdolfa Blaumaņa lirika, „Kopoti raksti”,
II un X sējums, izd. Rīgā, 1932. g.
2. Prof. Dr. phil. P. Kālītes apcerējums
„R. Blaumanis”, Rīgā, 1923. g.
3. J. A. Jansona raksts „Renesanses motīvi
Blaumaņa drīvē un drējā”, Izgl. Mēneš.
1943. g. 4-5 nrā.
4. K. Kārklina raksts „R. Blaumanis” Rīgā,
1936. g. (Prof. G. Bērziņa red. lit. vēst. III sēj.)
5. T. Zeiferta, Blaumanis, „Latv. rakstu vēst.
Rīgā, 1925. g., III daļa.